

PROGRAM ZAJĘĆ

SZTUKA TEATRALNA

SPIS TREŚCI

- 1.1. Założenia programowe
- 1.2. Cele programu
- 1.3. Treści nauczania
- 1.4. Procedury osiągania celów
- 1.5. Wskaźniki osiągania założonych celów
- 1.6. Ocenianie osiągnięć uczniów
- 1.7. Ewaluacja programu
- 1.8. Bibliografia

1.1. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Program autorski „Sztuka teatralna” jest otwartym systemem edukacyjnym ukierunkowanym na pełny rozwój człowieka funkcjonującego w różnych społecznościach w świecie zmian i wielu pytań.

Dokument ten może stanowić spójny system edukacyjny z dowolnie dobranymi podręcznikami i być uzupełnieniem, wzbogaceniem realizowanego programu nauczania. Przyjęte w nim założenia, cele, metody sprzyjają wszechstronnemu rozwojowi młodego człowieka, uwzględniają bowiem zarówno jego potrzeby intelektualne, emocjonalne, moralne jak i estetyczne.

Program przeznaczony jest do realizacji podczas zajęć edukacyjnych (język polski, edukacja teatralna) oraz w trakcie 2 lub 3 dodatkowych godzin pozalekcyjnych. Kładzie on nacisk na następujące zagadnienia:

- poznanie twórcy sztuki teatralnej
- przybliżenie historii teatru od starożytności do czasów współczesnych
- redagowanie scenariuszy teatralnych
- opanowanie elementarnych zadań aktorskich
- interpretacja tekstów
- wdrożenie podstaw pracy nad rolą
- dykcja
- emisja głosu

Istotną rolę w strategii wychowawczo – dydaktycznej program przypisuje stałej współpracy z Teatrem Dramatycznym im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku – zajęciom prowadzonym w teatrze.

Należy również podkreślić wagę arteterapii w zajęciach rewalidacyjnych z młodzieżą posiadającą orzeczenia wydane przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną.

1.2. CELE PROGRAMU

1. Wspomaganie wielopłaszczyznowego rozwoju intelektualnego i emocjonalnego:
 - rozwijanie inwencji twórczej i kształcenie wyobraźni,
 - rozbudzanie wrażliwości estetycznej,
 - odkrywanie swoich możliwości, zdolności i talentów a przede wszystkim swojego miejsca w otaczającym świecie,
 - kształtowanie umiejętności wyrażania swoich sądów, opinii, stanów w formie pisemnej i ustnej,
 - doskonalenie umiejętności wyrażania swoich odczuć, emocji i wczuwania się w stany emocjonalne innych,
 - budowanie swojego świata wartości i wzbogacanie go,
 - rozwijanie umiejętności poszukiwania, porządkowania i wykorzystania informacji z różnych źródeł,
 - kształtowanie kompetencji aktywnego udziału w kulturze jako odbiorcy i twórcy,
 - częściowe zapoznanie z krajowym dziedzictwem kulturowym.
2. Rozszerzenie wiedzy z zakresu wiedzy o teatrze.
3. Stwarzanie możliwości nabycia podstawowych umiejętności aktorskich.
4. Konsolidacja zespołu klasowego:
 - wytwarzanie poczucia bezpieczeństwa i wzajemnego zaufania w grupie,
 - budowanie pozytywnych więzi emocjonalnych między rówieśnikami i nauczycielem,
 - budowanie pozytywnych więzi emocjonalnych w zespole integracyjnym,
 - kształtowanie umiejętności nawiązywania kontaktów społecznych.
5. Przygotowanie do zdania maturalnego egzaminu wewnętrznego.

CELE SZCZEGÓŁOWE

W wyniku realizacji programu uczeń powinien:

- wypowiadać się jasno, wyraźnie w logicznej, uporządkowanej formie na temat swoich spostrzeżeń, przeżyć, lektur, filmów, spektakli, audycji,
- umieć zrelacjonować treść obejrzanego lub usłyszanego dzieła artystycznego,
- z chęcią brać udział w klasowej dyskusji, bronić swojego zdania w poszanowaniu swojego partnera rozmowy,
- umieć porozumieć się z innym człowiekiem, unikając agresji i konfliktów,
- wyrażać stany emocjonalne (smutek, radość, gniew, złość, ból, zdziwienie itp.), za pomocą gestów, mimiki oraz je odczytywać,
- przedstawić ruchem dane zjawisko, przedmiot, wydarzenie,
- brać twórczy udział w kreowaniu etiud, inscenizacji, improwizacji na podstawie utworów literackich i własnych przeżyć,

- brać udział w przedstawieniach organizowanych na terenie klasy, szkoły, środowiska lokalnego,
- chętnie sięgać po książki i czasopisma,
- wygłaszać z pamięci wiersze, fragmenty prozy, czytać z podziałem na role,
- prawidłowo intonować czytane lub wygłaszane z pamięci utwory literackie,
- określać nastrój utworu,
- chętnie wyrażać treść utworu, swoje przeżycia za pomocą środków plastycznych i muzycznych,
- dobierać muzykę do utworu literackiego,
- rytmicznie recytować wiersze, przysłówia i wyliczanki,
- rozumieć pojęcia związane z teatrem,
- umiejętnie radzić sobie z tremą,
- znać sylwetki polskich aktorów.

1.3 TREŚCI NAUCZANIA

Ogólna tematyka zajęć w klasie I

- zapoznaniem z pojęciami związanymi z teatrem,
- uświadomienie specyfiki pracy aktora, reżysera, scenografa itp.,
- obejrzenie przedstawia teatralnego,
- wrażenia po spektaklu- ustne, pisemne, plastyczne,
- spotkanie z aktorem- poznanie pracy od kulis,
- omówienie spotkania,
- język za kulisami- tworzenie słowniczka gwary teatralnej,
- historia teatru i dramatu,
- prezentacje scenariuszy, omówienie jednego,
- podstawy pracy nad rolą,
- elementarne zadania aktorskie,
- interpretacja wybranych tekstów poetyckich,,
- ćwiczenia dykcyjne,
- podstawy emisji głosu,
- stworzenie scenariusza do zaliczenia końcowego:
 - próby aktorskie wg wybranego scenariusza,
 - próby muzyczne wg wybranego scenariusza,
 - próby generalne,
 - premiera (zaliczenie końcowe) .

Ogólna tematyka zajęć w klasie II

kontynuacja tematyki z klasy pierwszej uzupełniona o :

- przygotowania do spotkania i wywiadu z reżyserem, scenografem,
- zapoznanie z różnymi rodzajami teatru (pantomima, musical, kabaret),
- prezentacja scenariuszy i wybór scen dialogowych,
- przydział ról i ich odczytywanie,
- interpretacja wybranych tekstów prozatorskich,
- doskonalenie form pisarskich tj. recenzja, sprawozdanie, notatka, zaproszenie, afisz,
- stworzenie scenariusza do zaliczenia końcowego(poszerzonego o umiejętności zdobyte w klasie II:
 - próby aktorskie wg wybranego scenariusza,
 - próby muzyczne wg wybranego scenariusza,
 - próby generalne,
 - premiera (zaliczenie końcowe).

Ogólna tematyka zajęć w klasie III

kontynuacja tematyki z klasy pierwszej i drugiej

w I semestrze uzupełniona o:

- zapoznanie z dziedzictwem tradycji teatralnej i dramaturgicznej w odmianach dramatu i teatru awangardowego,
- charakterystyka środków stylistyki teatralnej wybitnych twórców teatru, (np. Grotowski, Brook, Kantor, Wyspiański, Stanisławski),
- aktorska analiza i interpretacja wybranego dramatu:
 - próby aktorskie wg wybranego scenariusza,
 - próby muzyczne wg wybranego scenariusza,
 - próby generalne,
 - premiera (zaliczenie końcowe);
- przygotowanie prezentacji maturalnych,
- elementy komunikacji i autoprezentacji.

Kryteria oceny na poszczególne stopnie z przedmiotu *sztuka teatralna*

Ocena celująca

Uczeń spełnia wszystkie kryteria na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- ☞ wykazuje szczególne zainteresowanie przedmiotem (interesuje się teatrem, samodzielnie chodzi na spektakle teatralne)
- ☞ samodzielnie formułuje problemy, jest dociekliwy i konsekwentnie dąży do rozwiązania problemu,
- ☞ uczestniczący w przedmiotowych zajęciach pozalekcyjnych, przedsięwzięciach szkoły, bądź konkursie recytatorskim, poezji śpiewanej, literackim.

Ocena bardzo dobra

Uczeń opanował wiadomości i umiejętności wyznaczone zakresem treści nauczania, tzn.:

- ☞ często wykazuje się znajomością i rozumieniem wielu pojęć specyficznych dla przedmiotu,
- ☞ sprawnie i precyzyjnie posługuje się odpowiednią terminologią w teorii i praktyce,
- ☞ jasno i logicznie rozumuje,
- ☞ samodzielnie rozwiązuje zadania,
- ☞ rozwiązuje zadania w sposób wyczerpujący i twórczy,
- ☞ rzadko popełnia błędy,
- ☞ chętnie podejmuje działania, dobrze je planując i organizując; jest przy tym odpowiedzialny i konsekwentny w swoich działaniach,
- ☞ chętnie współdziała w zespole i grupie, zachowując odpowiednie normy,
- ☞ jego wypowiedzi ustne są dojrzałe językowo i stylistycznie, posługuje się bogatym słownictwem.
- ☞ z łatwością opanowuje ćwiczenia z dykcji, emisji głosu.

Ocena dobra

Uczeń opanował wiadomości i umiejętności wyznaczone zakresem treści nauczania, tzn.:

- ☞ wykazuje się znajomością i rozumieniem wielu pojęć,
- ☞ sprawnie, ale nie zawsze precyzyjnie, posługuje się odpowiednią terminologią w teorii i praktyce,
- ☞ logicznie rozumuje, przy czym nie zawsze wybiera rozwiązanie funkcjonalne (proste),
- ☞ samodzielnie rozwiązuje typowe zadania,
- ☞ potrafi zastosować wiedzę i umiejętności do rozwiązywania zadań praktycznych,
- ☞ przy rozwiązywaniu problemu nie uwzględnia wszystkich jego aspektów,
- ☞ jego wypowiedzi ustne są poprawne językowo i stylistycznie,
- ☞ współdziała w zespole i grupie, zachowując odpowiednie normy.
- ☞ ćwiczenia z dykcji i emisji głosu nie są problemem, ale wykonuje je mało systematycznie.

Ocena dostateczna

Uczeń opanował wiadomości i umiejętności istotne wewnątrzprzedmiotowo, istotne ponadprzedmiotowo i użyteczne, tzn.:

- ☞ zna i rozumie podstawowe pojęcia,

- ☞ przy rozwiązywaniu zadań nie zawsze sprawnie posługuje się odpowiednią terminologią w wymiarze teoretycznym,
- ☞ czasami samodzielnie analizuje i rozwiązuje typowe zadania,
- ☞ zadania rozwiązuje nie zawsze starannie, popełnia błędy,
- ☞ jego wypowiedzi ustne są na ogół poprawne językowo i stylistycznie, posługuje się jednak ubogim słownictwem,
- ☞ współdziała w zespole i grupie, zachowując odpowiednie normy.
- ☞ ćwiczenia z dykcji i emisji głosu wykonuje niestarannie.

Ocena dopuszczająca

Uczeń opanował tylko wiadomości i umiejętności, które są konieczne, najistotniejsze wewnątrzprzedmiotowo, ponadprzedmiotowo i najbardziej użyteczne, aby mógł kontynuować naukę, tzn.:

- ☞ nie zna wszystkich podstawowych pojęć,
- ☞ nie zawsze potrafi rozwiązać proste zadania w typowej sytuacji,
- ☞ zadania rozwiązuje długo, niestarannie,
- ☞ bardzo często popełnia błędy,
- ☞ jego wypowiedzi ustne są mało poprawne językowo i stylistycznie,
- ☞ podejmuje próby współdziałania w zespole i grupie, ale jego działania nie zawsze są skuteczne.
- ☞ ma problemy z dykcją i nie przykłada się do ich wyeliminowania (niechlujna wymowa).

Ocena niedostateczna

Uczeń nie opanował wiadomości i umiejętności, które są konieczne, aby mógł kontynuować naukę.

1.4. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Program klasy teatralnej przewiduje wykorzystanie metod i technik, które pobudzają twórczą aktywność ucznia, wdrażają go do samokształcenia oraz przygotowują do świadomego uczestnictwa w kulturze. Z tego powodu zasadne wydaje się ograniczenie metod podających na rzecz uczenia problemowego, a także przeniesienia punktu ciężkości z pracy zbiorowej z całą klasą na pracę indywidualną i grupową.

Przy realizacji tego programu zakłada się:

- a) wykorzystanie:
 - dramy,
 - inscenizacji (teatru żywego planu),
 - pantomimy,
 - różnorodnych form pracy nad lekturą(heureza, problemowa, drzewko decyzyjne, dyskusja, studium przypadku),
 - form plastyczno-muzycznych,
- b) wprowadzenie teatralnych metod słownych:
 - ćwiczeń rozgrzewających aparat mowy,
 - wprawek dykcyjnych, głosowych, interpretacyjnych, oddechowych,
- c) przygotowanie:
 - etiud,
 - przedstawień teatralnych, kabaretowych,
- c) systematyczny kontakt z lokalnymi teatrami (Teatrem Dramatycznym im. Aleksandra Węgierki i Białostockim Teatrem Lalek) oraz Akademią Teatralną.

1.5. WSKAŹNIKI OSIĄGANIA ZAŁOŻONYCH CELÓW

Realizując zagadnienia programu „Sztuka teatralna” związanego z przygotowaniem do percepcji i tworzenia sztuki, należy oczekiwać podniesienia poziomu wiedzy i kultury ogólnej młodzieży, rozwoju ich wrażliwości estetycznej oraz nabycia umiejętności dostrzegania i rozumienia wartości. Zastosowanie przez nauczyciela teatralnych metod słownych (językowych) na lekcjach języka polskiego i zajęciach pozalekcyjnych umożliwi stopniowe nabywanie przez uczniów wielu umiejętności polonistycznych i aktorskich.

Zakłada się, że po realizacji programu uczniowie rozwiną w znaczący sposób zdolności:

- swobodnego wypowiadania się,
- prawidłowej wymowy scenicznej,
- prawidłowego budowania zdań,
- wyrażania nawet pojedynczym słowem nastrojów i uczuć,
- czytania z umiejętnością interpretowania znaków interpunkcyjnych środkami pozajęzykowymi : intonacją, pauzą, zawieszeniem głosu,
- dobierania słów i wyrażen adekwatnie do danego rodzaju wypowiedzi,
- trafnego nazywania i opisywania stanów uczuciowych, wskazując na istotne cechy oraz typowe sytuacje ich występowania,
- przekazywania swoich myśli i uczucia w formie dramy,
- aktywnego uczestnictwa w tworzonych etiudach i przedstawieniach teatralnych,
- wygłaszania z prawidłową intonacją wierszy i fragmentów prozy,
- opanowania i rozumienia pojęć związane z teatrem, np.: aktor, scena, reżyser, rekwizyt, kukielka, maska, scenograf, próba generalna, premiera, kurtyna, maska, teatr lalek, muzyczny, cieni, pantomimy, musical, kabaret, scenograf, próba generalna, premiera, kurtyna, marionetka, jawajka, pacynka, improwizacja, monodram, dramaturg, spektakl, sufler, teatr-laboratorium, itp.,
- zgodnej i chętniej współpracy w grupie.

W programach podręczników do nauki języka polskiego w szkołach ponadgimnazjalnych stanowiących podbudowę niniejszego programu umiejętności związane z edukacją teatralną dotyczą :

- poznania wyróżników sztuki teatralnej,
- poznania genezy teatru i znaczenia teatru w starożytności,
- dostrzegania podstawowych wyróżników sztuki teatralnej i komentowania ich wykorzystania na konkretnym przykładzie,
- dostrzegania związków teatru współczesnego z kulturą antyczną,
- tworzenia recenzji, sprawozdania z wykorzystaniem słownictwa wartościowego i opiniującego,
- dostrzegania różnic między tworzywem filmu a teatru.

1.6. OCENIANIE OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

Realizacja programu „Sztuka teatralna” pozwala wyposażyć absolwenta szkoły ponadgimnazjalnej w określony zasób wiedzy i umiejętności związanych zarówno z elementarnymi zadaniami aktorskimi, odczytywaniem i interpretacją różnych tekstów kultury, jak i tworzeniem własnych wypowiedzi oraz organizacją procesu samokształcenia, wrażliwości estetycznej.

W związku z tym ocena postępów dziecka będzie miała następujące formy:

- a) prezentacja – udział w przedstawieniu zaprezentowanym społeczności szkolnej.
- b) dziennik obserwacyjny – prowadzony przez nauczyciela.

Techniki kontroli i oceny:

- a) obserwacja,
- b) kartkówki, sprawdziany,
- c) analiza pracy ucznia, wybranych etiud, zadań aktorskich, ćwiczeń dykcyjnych.

1.7. EWALUACJA PROGRAMU

Ocena efektów pracy ma na celu sprawdzenie :

1. Jak przebiega realizacja programu?

- co udało się zrealizować?

- co należy poprawić?

- czy uczniowie byli zainteresowani , aktywni, chętni do pracy?

- czy program wpłynął na pobudzenie ich aktywności twórczej?

- czy program przyczynił się do podwyższenia jakości prezentacji przed komisją maturalną podczas wewnętrznego egzaminu maturalnego?

2. Czy osiągnięto założone cele?

WSKAŹNIKI EWALUACJI:

1. Poprawność retoryczna, stylistyczna, językowa.

2. Poziom umiejętności recytatorskich, aktorskich, scenograficznych, muzycznych.

3. Poziom uczestnictwa uczniów w kulturze.

NARZĘDZIA EWALUACJI:

1. Kryteria oceniania różnorodnych form wypowiedzi ustnych, pisemnych.

3. Testy znajomości pojęć związanych z teatrem.

4. Ankieta.

5. Karta samooceny ucznia.

UWAGI KOŃCOWE

Program ten jest otwarty na zmiany. Będzie on wzbogacany, modyfikowany i rozbudowywany wraz z rozwojem uczniów. Może ulec zmianie w zależności od ich predyspozycji, zainteresowań i możliwości młodzieży uczestniczącej w zajęciach.

1.8. BIBLIOGRAFIA

1. Broszkiewicz B., Jarek J., Warsztaty edukacji teatralnej, Wrocław 2001.
2. Dylak S., Wprowadzenie do konstruowania programów szkolnych, Warszawa 2003.
3. Flemming I., Fritz J., Teatr w szkole, Kielce 2000.
4. Grzegorzówka K., Solnicka M., Nasze zabawy w teatr, " Nasz czas" 2002 nr 2.
5. Halbig J., Webnert R., Bawimy się wszyscy, Kielce 2000.
6. Komorowska H., O programach prawie wszystko, Warszawa 1999.
7. Kubiczek M., Kółko teatralne w szkole podstawowej i gimnazjalnej, Warszawa 2003.
8. Nakonieczna D., Klasy autorskie w szkołach twórczych, Warszawa 1993.
9. Stasica J., Rozwijanie fantazji, zainteresowań i zdolności uczniów, zajęcia relaksujące, Kraków 2001.

autorzy programu:

Elwira Tomczyk

Dorota Radomska

Robert Ninkiewicz